

Словосполучення

Основні ознаки

словосполучення

Синтаксис – це розділ граматики, який вивчає особливості будови, семантики й функціонування синтаксичних одиниць.

Основними одиницями синтаксису є словосполучення, речення і складне синтаксичне ціле (текст).

Види синтаксичного зв'язку

- **предикативний** (взаємозалежність підмета і присудка): ми працюємо, дощ іде;
- **сурядний** (компоненти незалежні одні від одних): література і мистецтво; не правда, а брехня; Шумить по-іншому той сад, і квіти пахнуть по-новому (В. Сосюра);
- **підрядний** (компоненти залежать одні від одних): золота рибка, читати книгу, сидіти рівно; Благословенна та ясна година, коли дитя читає «Кобзаря» (Д. Павличко).

Слово	Словосполучення	Речення
називає предмети, явища, ознаки, дії, що існують реально або тільки в уяві людини:	порівняно зі словом повніше називає предмети, явища, ознаки, дії; утворюється поєднанням двох або більше повнозначних слів, одне з яких є головним, а друге залежним:	є одиницею спілкування, містить завершену думку, може складатися з одного слова, має граматичну основу – підмет і присудок:
ранок, рожевий, усміхнутися, земля.	ранок (який?) рожевий, усміхнувся (чому?) землі	Рожевий <u>ранок</u> <u>усміхнувся</u> землі.

Відмінність словосполучення від речення

	Словосполучення	Речення
Є одиницею	називання(як і слово)	спілкування
Виражає	складне найменування, поширену назву предмета, дії, ознаки (конкретніше, ніж слово)	повідомлення, запитання, спонування (містить думку)
Вказує на	предмет і його ознаку, дію і об'єкт, на який спрямована дія, дію і її ознаку	оцінку мовцем повідомлюваного (реальне чи бажане, необхідне), на час
Складається	мінімум із двох слів	може складатися з одного слова
Має	головне і залежне слово	граматичну основу: підмет і присудок або (в односкладному реченні) один головний член
Характеризується зв'язком	підрядним(узгодження, керування, прилягання)	підрядним, сурядним та іншими зв'язками
Відрізняється за інтонацією	-	має інтонаційну і смислову завершеність

Словосполучення

**Синтаксична одиниця,
що утворюється поєднанням
двох і більше повнозначних слів
(головного і залежного)
на основі підрядного зв'язку**

Ознаки словосполучення:

- складається з двох (кількох) повнозначних слів;
- називає предмет, дію, їхні ознаки;
- становить розчленовану конкретизовану назву певного явища;
- виступає елементом речення;
- позбавлене завершеного інтонаційного оформлювання;
- не є самостійною одиницею мовного спілкування.

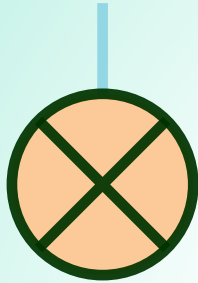

Основна функція
словосполучення —
номінативна.

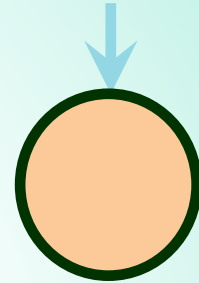
Словосполучення не
ототожнюється ні зі словом,
ні з реченням.

Слова у словосполученні поєднуються за
змістом і граматично або тільки за змістом.

Словосполучення

Головне слово

Залежне слово

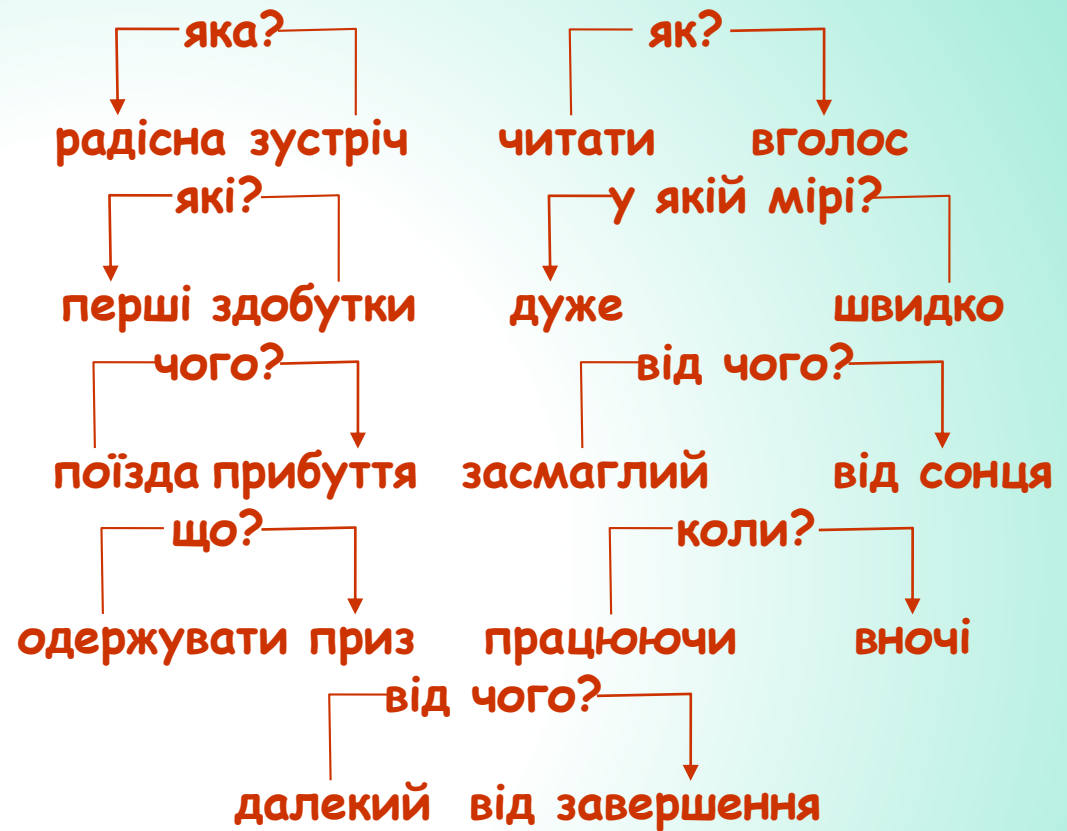

як?

Вчитися старанно

Головне і залежне слово як компоненти словосполучення

Не є словосполученнями:

Підмет з присудком

Складені форми
майбутнього часу

Складені форми ступенів
порівняння прикметників

Слова, що мають між
собою сурядний зв'язок

Поєднання службового
слова з повнозначним

Прийшла осінь

Буду мріяти

Більш теплий

День і ніч

Для тебе

Види словосполучень

**За
способом вираження
головного слова**

іменні

дієслівні

прислівникові

**За видом
підрядного зв'язку**

узгодження

керування

прилягання

За будовою

прості

складні

**За відношенням
між головним і
залежним словами**

Означальні
(атрибутивні)

Додаткові
(об'єктні)

Обставинні
(релятивні)

Прості словосполучення

○СЛОВО + СЛОВО:

червоний колір, орати землю, леміш плуга;

○СЛОВО + лексичне словосполучення:

великий білий гриб, пахуча лимонна м'ята, ставити знак оклику;

○СЛОВО + фразеологічний зворот:

зовсім втратити голову, гукати на весь голос, любить підлити масла у вогонь;

○СЛОВО + складена словоформа:

буду виконувати (виконуватиму) завдання, більш густий (густіший) ліс.

Складні словосполучення

Складні словосполучення
утворюються з простих і
якогось одного загального
значення не мають:
здійснити прогулянку до
лісу, вирощувати зернові
культури.

Види підрядного зв'язку у словосполученнях

Головне і залежне
слова узгоджуються у роді, числі,
відмінку (при зміні головного слова
змінюється і залежне)

ТАК

Узгодження

НІ

Залежне слово є незмінним
(прислівник, дієприслівник,
незмінний іменник, інфінітив)

ТАК

Прилягання

НІ

Керування

Узгодження

■ Повне узгодження

- рід, число, відмінок
вечірна година, широким полем, (в)
затишаючих звуках, третього поверху.

■ Неповне узгодження

- число
на озері Селігер, з міста Улан-Уде;
- відмінок
п`яти книжок, десятьма вікнами;
- відмінок, число
місто Київ, інженер Іванова.

Керування

✓ **Безпосереднє керування:**
сіяти пшеницю, читання доповіді, сім днів, повний води, чекаючи автобус, подарований нам.

✓ **Опосередковане керування:**
мріяти про майбутнє, старший за сестру, знемагаючий від спеки, готуючись до екзамену.

Прилягання

Залежним виступає повнозначне слово, позбавлене форм словозміни:

Говорити посміхаючись, бажати щиро, зроблений нашвидку, надолужувати поспіхом, починаю знайомитись.

Види словосполучень за способом вираження головного слова

➤ Іменні:

широка річка, опалий лист, відомий усім, блідий від хвилювання, п'ятий зліва, двоє братів, щось цікаве, ми з вами, значок туриста, прагнення перемогти, читання лежачи, троє з них, я з батьком, усі разом.

➤ Дієслівні:

сіяти пшеницю, прикидатися добрим, відняти тридцять, почав копати, ходити швидко, спати сидячи, посивілий від переживань, задоволений чимось, зовсім втомлений, запитуючи когось, співаючи пісню.

➤ Прислівникові:

неподалік від села, надзвичайно важливо, праворуч від нас, менше чотирьох.

Види словосполучень за відношенням між залежним і головним словами

✓ Означальні (атрибутивні):

✓ Додаткові (об'єктні):

✓ Обставинні (релятивні):

Запам`ятай:

- пробачте мені (а не мене);
- мені болить (а не мене);
- дотримати слова (а не слово);
- оволодіти знаннями (а не знання);
- опанувати науку (а не наукою);
- учитися ремесла (а не ремеслу);
- зазнати невдачі (а не невдачу);
- називати на ім`я (а не по імені);
- смітися з себе (а не над собою).

Згідно з **чинним**
законодавством...

P. S. «Діюче законодавство» — росіянізм.

ukr-mova.in.ua

мова

Завдання

I. Тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді

1. Укажіть рядок, у якому всі словосполучення однакові за будовою:

а) показувати по телевізору, новини кіно, довго читати книгу, поспішати на виставу;

б) милуватися весняним садом, забути про втому, знайти у шафі, зібратись за хвилину;

в) перевірені мною відомості, зупинка на вимогу, ліки проти застуди, покласти в портфель;

г) заспівати нову пісню, приміряючи сіре пальто, працювавши понад норму, підійти до свого під'їзду;

ґ) моя перша вчителька, усім відомий факт, дуже привітна людина, колись написані рядки.

Завдання

2. Визначте рядок словосполучень, в яких головні слова стоять перед залежними:

а) солодкі яблука, молоді дерева, молодший за брата, будь-хто з вас;

б) вивчити напам'ять, залишивши спогади, охайніший за інших, жвавий і веселий;

в) дозволити розпочати, піти до парку, обережно поклав, новіший від решти;

г) захоплений казкою, вірити в диво, схожий на батька, відомий усім;

ґ) зоряне небо, рум'яні щічки, тричі повторити, звеселити піснею.

Завдання

3. Завершіть подане твердження.

Іменним називається словосполучення, в якому...

- а) залежне слово є іменником;
- б) головне слово є дієприкметником;
- в) головне слово є іменною частиною мови;
- г) іменник стоїть перед іншими словами;
- ґ) головне слово є прислівником.

Завдання

II. Тестові завдання з вибором кількох правильних відповідей

1. Визначте правильні твердження:

- а) непоширені словосполучення утворені поєднанням двох повнозначних слів;
- б) керування – це тип зв'язку між словами, що поєднані за допомогою сполучників;
- в) головне слово у словосполученні може виражатися будь-якою частиною мови;
- г) узгодження – це тип зв'язку між словами, при якому залежне слово вживається в тому самому роді, числі й відмінку, що й головне;
- ґ) прилягання – це тип зв'язку між словами, при якому залежне слово є змінним;
- д) залежне слово у словосполученні не може стояти перед або після головного.

Завдання

2. Визначте рядки із словосполученнями, в яких залежні слова стоять перед головними:

а) дуже суттєво, приємно згадати, щедро нагороджений;

б) хвалитися успіхами, золота нива, вірний товариш;

в) завітати до сусіда, радіти з перемоги, цікавіший від усіх;

г) третій урок, дзвінко сміятися, надзвичайно красиво;

ґ) моє завдання, щедро пригостити, достатньо насичений;

д) грамотно написано, промовити на вухо, галасливіший від інших.

Завдання

Завдання

Завдання